

Олійник Ярослав Богданович,

доктор економічних наук, професор

Нич Тетяна Василівна,

кандидат географічних наук

Яворська Каріна ВіталіївнаКиївський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна,
e-mail: 521ya.ol.53@ukr.netКиївський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна,
e-mail: tatyana2510@ukr.netКиївський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна,
e-mail: yavorskaya@ukr.net

ОСВІТНІЙ КОМПЛЕКС МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Мета дослідження – виявлення особливостей розвитку освітнього комплексу Миколаївської області і обґрунтування основних напрямків перспективного його розвитку.

Методика дослідження включає систему методів: монографічний, системний підхід, абстрагування, математичний, статистичний, структурно-функціональний, картографічний.

Результати дослідження. Розкрита сутність освітнього комплексу регіону, виявлена його структура, значення та функції. Виявлені чинники формування освітнього комплексу Миколаївської області. Показані особливості розвитку та розміщення освітніх установ. Охарактеризована освіта за ступенем. Виявлені риси рівнів освіти: дошкільна, загальна, професійна, фундаментальна професійна. Дана оцінка територіальної організації освітнього комплексу Миколаївської області. Обґрунтовані перспективні напрямки подальшого розвитку освітнього комплексу Миколаївської області.

Науковою новизною роботи є розкриття механізму формування освітнього комплексу регіону, проблем його розвитку та напрямки вдосконалення територіальної організації.

Практичне значення роботи полягає у тому, що в статті розроблені заходи подальшого розвитку всіх складових освітнього комплексу

Ключові слова: освітній комплекс, заклади дошкільної освіти, заклади загальної середньої освіти, заклади вищої освіти, Миколаївська область.

Oliynyk Yaroslav Bogdanovich,

Doctor of Economics, Professor

Nych Tetyana Vasylyivna,

Candidate of Geographical Sciences

Yavorska Karina Vitaliyivna Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine,
e-mail: 521ya.ol.53@ukr.netTaras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine,
e-mail: tatyana2510@ukr.netTaras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine,
e-mail: yavorskaya@ukr.net

EDUCATIONAL COMPLEX OF MYKOLOAIV REGION: CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

The purpose of research - revealing of features of development of an educational complex of the Mykolaiv area and the substantiation of the main directions of its perspective development.

The research methodology includes a system of methods: monographic, systematic approach, abstraction, mathematical, statistical, structural-functional, cartographic.

Research results. The essence of the educational complex of the region is revealed, its structure, meaning and functions are revealed. Factors of formation of an educational complex of the Mykolaiv area are revealed. Features of development and location of educational institutions are shown. Education by degree is characterized. Identified features of education levels: preschool, general, professional, fundamental professional. The estimation of the territorial organization of an educational complex of the Mykolaiv area is given. Perspective directions of further development of the educational complex of the Mykolaiv area are substantiated.

The scientific novelty of the work is the disclosure of the mechanism of formation of the educational complex of the region, the problems of its development and the directions of improvement of the territorial organization.

The practical significance of the work is that the article develops measures for further development of all components of the educational complex

Key words: educational complex, establishments of preschool education, establishments of general secondary education, establishments of higher education, Mykolaiv region.

Постановка проблеми. Освіта посідає провідне місце у стратегії державної політики країни, вона була і надалі залишається найвищим національним пріоритетом і основою для розвитку особистості, суспільства та держави. Саме тому важливе значення має дослідження освітнього комплексу країни та регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наступних наукових працях висвітлено низку аспектів формування освітнього комплексу України: В. Базилевича, В. Гейця, Б. Данилишина, О.

Ільві, І. Каленюка, В. Куценко, Е. Лібанової, Т. Мельниченко, Л. Немець, Т. Нич, Я. Олійника, Г. Підгрушного, А. Симоненко, Л. Руденка, О. Топчієва, О. Шаблія [16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Недостатньо вивчено суспільно-географічні аспекти формування освітнього комплексу Миколаївської області.

Метою є обґрунтування методичної та технологічної складових особливостей формування та перспективних напрямів розвитку освітнього комплексу Миколаївської області.

Виклад основного матеріалу. Освітній комплекс Миколаївської області – це поєднання в межах території області мережі освітніх закладів, установ вузівського сектора науки, органів управління, що забезпечують населення відповідними послугами і перебувають у тісній взаємодії між собою та в подальшому забезпечують високий рівень соціально-економічного розвитку регіону та країни загалом. Формування територіальних громад (ТГ) (табл. 1), соціально-економічна трансформація створює умови для збереження і розвитку населених пунктів – центрів економічного зростання, подальшого вдосконалення в них сучасної якісної освіти.

Табл. 1

Адміністративно-територіальний устрій Миколаївської області [складено за 1]

№	Район	Адміністративний центр	Міська територіальна громада	Селищна територіальна громада	Сільська територіальна громада
1	Баштанський	Баштанка	Баштанська Новобузька Снігурівська	Березнегуватська Казанківська Широківська	Вільнозапорізька Володимирівська Горохівська Інгульська Привільненська Софіївська
2	Вознесенський	Вознесенськ	Вознесенська Южноукраїнська	Братська Веселинівська Доманівська Єланецька Олександрівська	Бузька Дорошівська Мостівська Новомар'ївська Прибужанівська Прибузька
3	Миколаївський	Миколаїв	Миколаївської Новоодеської Очаківської	Березанської Веснянської Воскресенської Ольшанської Первомайської Радсадівської	Галицинівської Коблівської Костянтинівської Куцурубської Мішково- Погорілівської Нечаянської Степівської Сухоеланецької Чорноморської Шевченківської
4	Первомайський	Первомайськ	Первомайської	Арбузинської Врадівської Кам'яномостівської Кривоозерської	Благодатненської Мигіївської Синюхинобрідської

У Миколаївській області спостерігається погіршення демографічної ситуації, яка характеризується скороченням населення, що негативно впливає на особливості формування освітнього комплексу області.

Заклад дошкільної освіти (ЗДО). Функціонують 562 ЗДО (2019 р.) (40,5 тис. дітей). Із загальної кількості 550 закладів дошкільної освіти (97,9%) - комунальні, 5 (0,9%) – відомчі, 7 (1,2%) – приватні. Для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, у м. Миколаєві, м. Первомайську, м. Вознесенську, м. Южноукраїнську, Доманівській ТГ функціонують: 76 закладів дошкільної освіти, 174 групи спеціального призначення для дітей з вадами зору, мови, інтелекту, опорно-рухового апарату (2362 дитини); 13 санаторних закладів дошкільної освіти, 78 груп для дітей з латентною туберкульозною інфекцією та захворюваннями органів дихання (1828 дітей). 1511 дітей, які з різних причин не відвідують дитячі садки, охоплено соціально-педагогічним патронатом. Охоплення дітей дошкільного віку закладами дошкільної освіти становить 93,5%. [13]

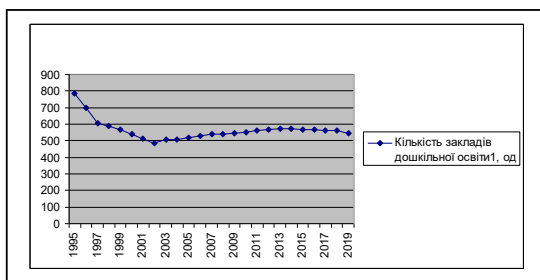

Рис. 1.1. Динаміка кількості ЗДО 1995-2019 рр.

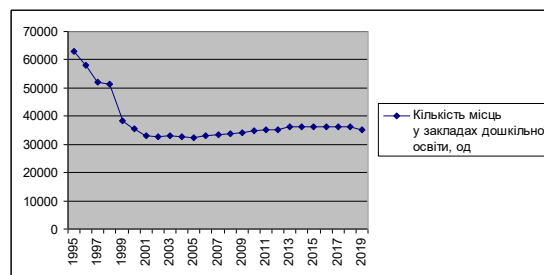

Рис.1.2. Динаміка місць у ЗДО, 1995-2019 рр.

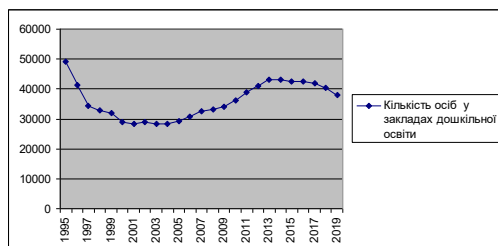

Рис. 1.3. Динаміка кількості осіб у ЗДО, 1995-2019 рр

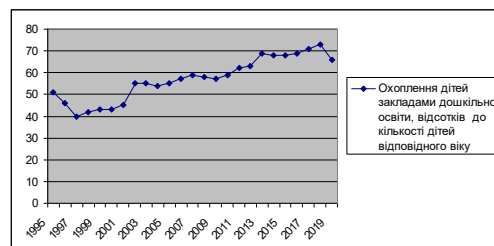

Рис. 1.4 Динаміка охоплення дітей ЗДО, % до кількості дітей відповідного віку 1995-2019 рр.

Рис. 1. Динаміка показників ЗДО Миколаївської області, 1995-2019 рр, [складено за 1]

Органами управління освітою на місцях запроваджено різні форми охоплення дітей дошкільною освітою: 633 – навчаються та виховуються в групах короткотривалого перебування дітей, 16 – в групах для дітей дошкільного віку при закладах загальної середньої освіти. Усіма формами дошкільної освіти в області охоплено 98% дітей дошкільного віку від трьох до 6 (7) років. 2019 р. на 100 місцях у дитячих садках області виховується 111 дітей (зменшення у порівнянні з минулим роком на 6 дітей). Розподіл ЗДО в Миколаївській області представлено на рис. 2. Основними центрами є м. Миколаїв, м. Вознесенськ, м. Первомайськ, м. Южноукраїнськ, м. Очаків, м. Баштанка.

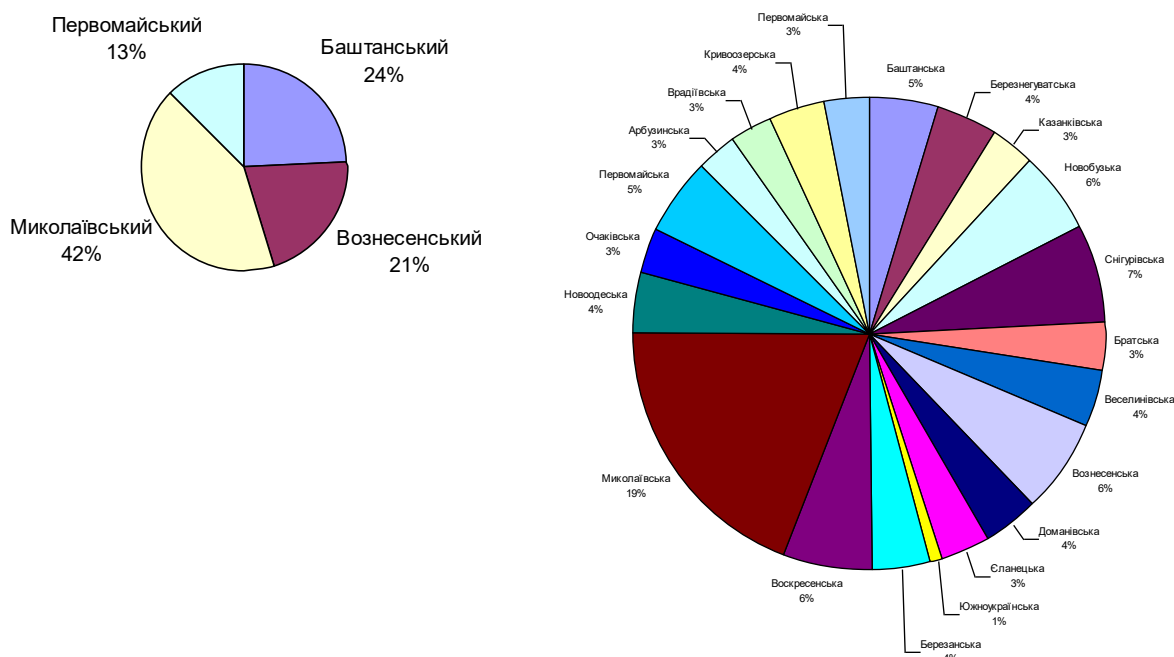

Рис. 2. Частка ЗДО за районами та ТГ, 2019 р. [складено за 6]

Заклади загальної середньої освіти (ЗЗСО). В 2019 р. функціонувало 448 ЗЗСО (2,6 % в Україні). У них навчалось 119,1 тис. дітей (2,9 % в Україні).

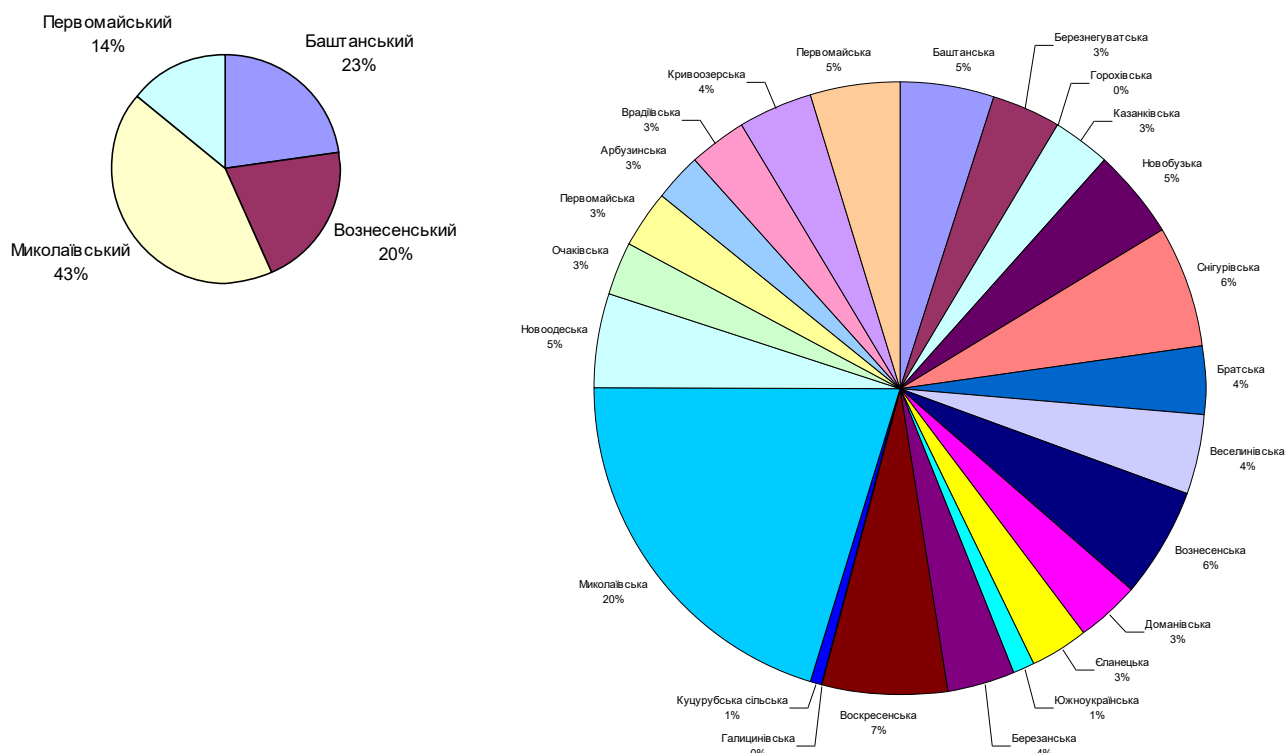

Рис. 3 Частка ЗСО за районами та ТГ, 2019 р., [складено за 6]

З кожним роком кількість загальноосвітніх навчальних закладів зменшується, що є результатом зменшення кількості учнів через погіршення демографічної ситуації. В 1995 р. було 684 заклади, в 2019 р. – 484 заклади, а кількість учнів зменшилось з 202,8 до 119,1 відповідно (рис.4). В 2019 р. 23 заклади не працювали.

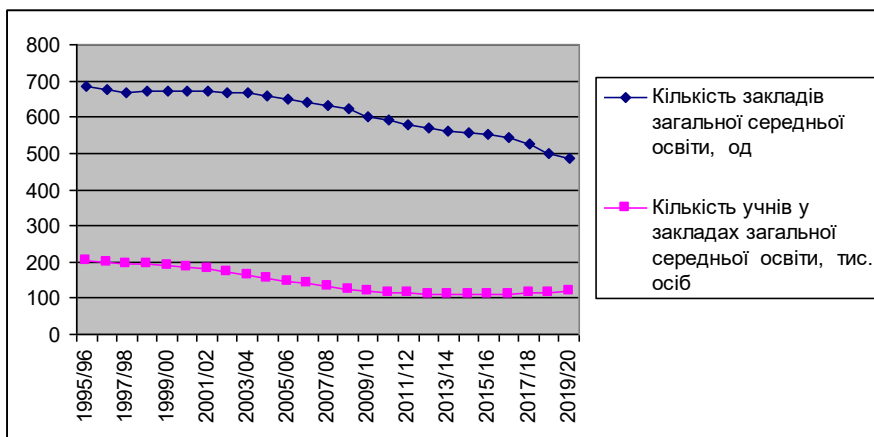

Рис. 4. Динаміка кількості ЗСО та учнів у них, 1995-2020 рр. [складено за 5]

Це зумовило необхідність у скороченні кількості вчителів. Із 2010/11 н. р. кількість їх зменшилась майже з 16,3 тис. до 11,6 тис. вчителів. Водночас, кількість здобувачів освіти зростає: 110 тис. учнів у 2014 р, 119,1 тис. – у 2019 р. Опорні заклади є одними ефективних шляхів оптимізації мережі ЗСО в Миколаївській області. Динаміка їх кількості виглядає наступним чином: 2016 р. – 2, 2017 р. – 7, 2018 р. – 19, 2019 р. - 21, з них 9 – перебувають у спільній власності громад районів, 12 – у власності об’єднаних територіальних громад. У складі опорних закладів діє 42 філії. В них навчається близько 10 000 дітей.

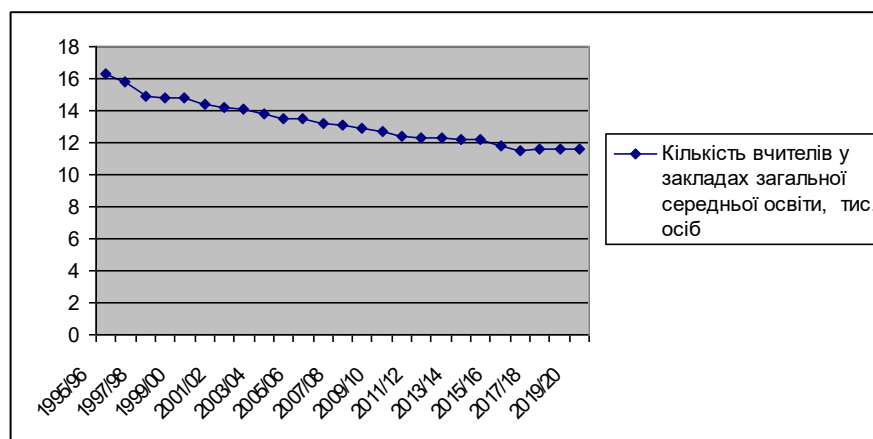

Рис. 5. Динаміка кількості вчителів, 1995-2020 рр. [складено за 5]

Фінансування опорних шкіл (бюджет 7,5 млн грн., 2018) на основі конкурсних відборів, направлення коштів на модернізацію будівель та їх технічне обладнання. Підключені до мережі Інтернет: низько швидкісний – 65% закладів. Найкраще забезпечені швидкісним Інтернетом лише заклади загальної середньої освіти (м. Первомайськ і Южноукраїнськ, Бережанська селищна ОТГ, Бузька, Володимирівська, Мостівська, Нечаянська, Новополтавська, Ольшанська, Прибузька, Радсадівська, Чорноморська, Широківська ОТГ). Кількість закладів, які підключені до Wi-Fi у 2019 р. – 362 заклади (72,4 %). Це зумовлено застарілим обладнанням та покриттям зумовленим географічним розташуванням закладів. [2] Забезпеченість комп'ютерною технікою найбільша в наступних ТГ (середній показник по області – 73%): Арбузинська селищна ТГ, Братська селищна ТГ, Веселинівська селищна ТГ, Казанківська ТГ, Миколаївська міська ТГ, Березанська ТГ, Володимирівська сільська ТГ, Воскресенська селищна ТГ, Доманівська ТГ, Казанківська селищна ТГ, Кам'яномостівська селищна ТГ, Коблівська сільська ТГ, Мостівська сільська ТГ, Нечаянська сільська ТГ, Широківська селищна ТГ.

Аналізуючи освітні проекти в Миколаївській області варто відмітити наступні. Використовуються освітня онлайн платформа «Підручник.ua» в рамках проекту «Електронний підручник» (бюджет - 2018 р. 6 млн грн, у 2019 р. – 10 млн грн., кількість користувачів - 45 239). У проекті беруть участь всі райони та ТГ. З 2019 залучені міста обласного значення. Охоплені 461 заклад в даному проекті. Найбільше кількість учнів використовують дану платформу в наступних ТГ: Баштанська, Братська, Березнегуватський, Врадіївський, Кривоозерський, Снігурівський райони та Воскресенська, Шевченківська, Прибужанівська, Веснянська, Михайлівська, Ольшанська, Куцурубська, Кам'яномостівська. Наступний проект «Новий освітній простір» (бюджет 10 млн грн.), залучені 4 заклади – Вознесенська ЗОШ І-ІІІ ступенів №8, Снігурівська ЗОШ І-ІІІ ступенів № 4, Веселинівська ЗОШ І-ІІІ ступенів, Первомайська ЗОШ І-ІІІ ступенів. За рахунок даного проекту відбувається реконструкція будівель шкіл. Важливий проект є «Шкільний автобус» (бюджет 34,4 млн грн., 223 шкільні автобуси), який забезпечує регулярного і безоплатного перевезення учнів та педагогічних працівників, враховуючи, що в сільській місцевості області 9154 дитини дошкільного і шкільного віку, які проживають за межею пішохідної доступності та потребують перевезення. [2]

Інклюзивна модель освіти. В 2019 р. залучено 100 закладів (30 дошкільної та 70 загальної середньої) (бюджет – 10 млн грн), охоплено 182 дитини з особливими потребами, створено 103 посади асистента вчителя у ЗЗСО та 27 (на 16 більше, ніж у 2017) посад асистентів вихователя у ЗДО. Також створено сектор з питань інклюзивної освіти, діяльності інклюзивно-ресурсних центрів та інтернатних закладів; 23 інклюзивно-ресурсних центрів; надається кваліфікована психолого-педагогічна допомога дітям та батькам, закуповується спеціалізоване обладнання. Дані центри розташовані у містах Миколаєві (4), Вознесенську, Первомайську, Южноукраїнську, Очакові, Вітовському, Снігурівському, Новобузькому, Доманівському, Єланецькому, Кривоозерському, Березнегуватському районах, Баштанській, Казанківській, Коблівській, Новоодеській, Веснянській, Ольшанській, Березанській, Галицинівській ТГ. Розвиваються мікропроекти, що можуть реалізовуватися за рахунок субвенції з обласного бюджету місцевим бюджетам. У рамках проекту «RInnoHUB» створено перший в Україні науковий дослідно-практичний центр мережі інклюзивних інтерактивних осередків. Забезпеченість доступності закладів освіти: безперешкодний доступ 98% закладів (482 – обладнано пандусами, 34 – мають вільний доступ); санітарно-гігієнічні кімнати

створено для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату - у 23 ЗСО (№ 1, 7, 19, 26, 34, 53 м. Миколаєва), обласному ресурсному центрі та дитячому оздоровчому центрі «Орлятко». Встановлено підйомники у Миколаївській школі-інтернаті I-III ступенів № 3 Миколаївської обласної ради, Миколаївській загальноосвітній школі I-III № 36, в «Академії дитячої творчості». Спеціальною піктограмою позначено місце для особистого автотранспорту маломобільних верств населення, обладнано ліфт-підйомник, пандус та санітарно-гігієнічні кімнати. Проведено ряд нарад та науково-практичних конференцій спільно з місцевою владою, з громадськими організаціями «Сильні разом», «Любисток», «Нове сторіччя», «Альфа-Нік» з питань забезпечення прав дітей з особливими освітніми потребами. [2] В Миколаївській області функціонує 21 інтернатний навчальний заклад та 1 спеціальна загальноосвітня школа, в яких навчається 4301 дитина, з них: 102 дитини у дошкільних відділеннях, 315 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, 580 дітей з інвалідністю: 11 спеціальних (1403 дитини) (8 спеціальних шкіл-інтернатів та 1 спеціальна загальноосвітня школа для дітей з інтелектуальними порушеннями, 1 – для дітей з порушеннями слуху, 1 – для дітей з порушеннями мовлення; 4 санаторних (1650 дітей) (1 для хворих на сколіоз, 1 для дітей із захворюваннями серцево-судинної системи, 1 для дітей із хронічними неспецифічними захворюваннями органів дихання, 1 для дітей з малими і неактивними формами туберкульозу); 7 загальноосвітніх шкіл-інтернатів (1248 дітей). [7]

Найбільш успішні школи за рейтинговим балом, який розрахований на підставі середнього значення балів зовнішнього незалежного оцінювання, отриманих учасниками тестування з усіх предметів ЗНО, та з урахуванням загальної кількості складених тестів випускниками кожної школи представлені в табл 1.

Табл. 1.

Рейтинг шкіл Миколаївської області [складено за 16]

Назва навчального закладу	Місце	ТОР	Рейт. бал	Бал ЗНО	Учнів / тестів	Склав (%)
Южноукраїнська гімназія №1	1	288	142.2	164.1	37/124	99
Новоодеська гуманітарна гімназія	2	663	134.7	156.3	26/89	100
Новобузька гімназія - загальноосвітній навчальний заклад II-III ст.	3	725	133.8	155	28/98	96
Вознесенська гімназія №1	4	808	132.6	152.2	45/160	96
Снігурівська районна гімназія імені Т.Г.Шевченка	5	920	131.4	152.5	22/85	99
Кир'яківський заклад загальної середньої освіти I-III ст.	6	1076	129.7	152.2	5/14	100
Первомайська ЗОШ I-III ст. №4	7	1125	129.2	147.9	47/176	97
Первомайський НВК "ЗОШ I-II ст. № 15 - колегіум"	8	1149	129	147.8	47/171	99
Степівський заклад загальної середньої освіти I-III ст.	9	1442	126.6	148.6	6/18	100
Веселинівська гуманітарна гімназія ім. Б.М. Мозолевського	10	1586	125.6	146.6	14/48	100

Професійна (професійно-технічна) освіта (ППТО) забезпечує здобуття громадянами професії відповідно до їхнього покликання, інтересів, здібностей, а також допрофесійну підготовку, перепідготовку, підвищення їхньої кваліфікації. [17] Налічується 31 заклад ППТО (табл. 2), з них 2 професійно-технічних училища; 21 професійний ліцей (та 2 філії); 4 вищих професійних училища; 2 навчальних центри при кримінально-виконавчих установах закритого типу. 16 закладів освіти готують кваліфікованих робітників для сільського господарства, 7 – для промисловості, 2 – для сфери громадського харчування, 2 – для сфери послуг.

Табл. 2

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти [складено за 12]

	Кількість закладів професійної (професійно-технічної) освіти на кінець року, од	Кількість учнів, слухачів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти на кінець року, тис. осіб	Кількість осіб, прийнятих на навчання до закладів професійної (професійно-технічної) освіти, тис.	Кількість осіб, випущених із закладів професійної (професійно-технічної) освіти, тис.
1995	33	15,5	8,4	7,3
2000	28	15,3	9,3	8,1
2010	32	14,5	8,9	7,6
2015	32	11,0	6,8	6,3
2019	31	9,5	5,7	5,2

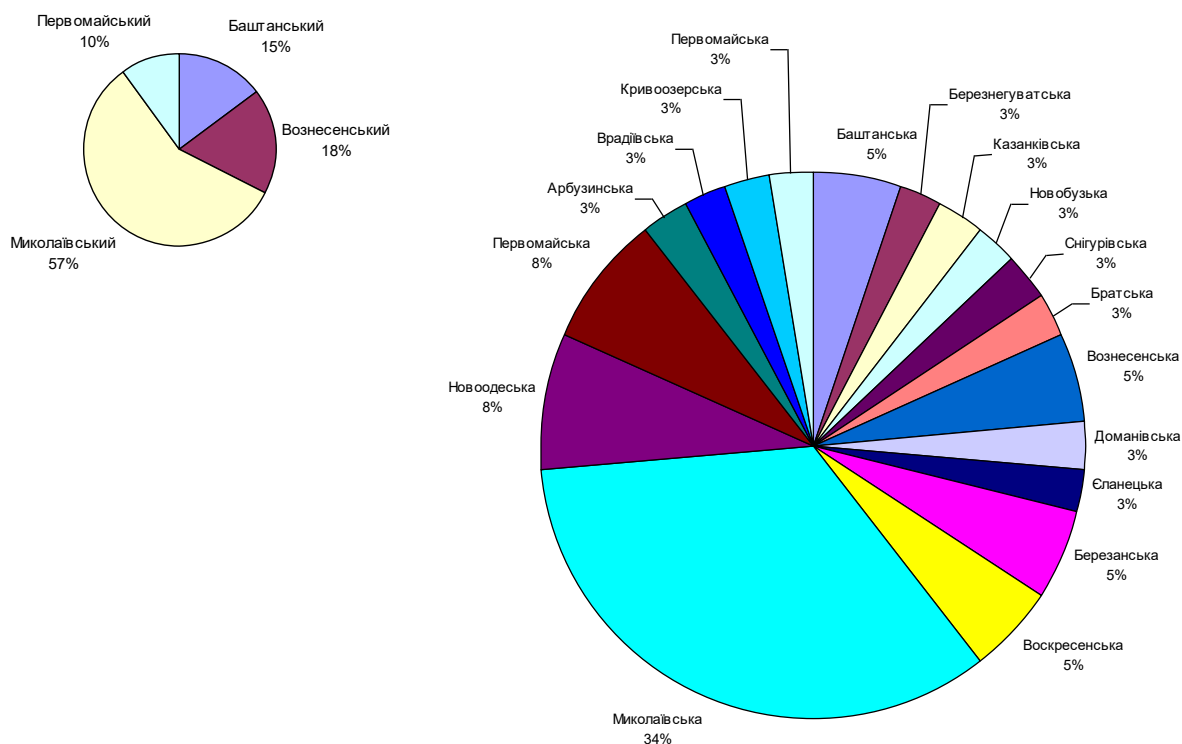

Рис. 6. Частка ЗПТО за районами та ТГ, 2019 р. [складено за 6]

Сучасна структура та напрями розвитку економіки області потребують розв’язання важливої проблеми – створення сприятливих умов для забезпечення господарського комплексу області кваліфікованими робітничими кадрами. Професійна освіта у Миколаївській області представлена мережею таких закладів освіти: приватні заклади освіти – 71; міжшкільні комбінати – 6; комбінати на підприємстві – 5; державні заклади вищої освіти – 11; загальноосвітній заклад – 1 (табл. 3).

Табл. 3.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти I атестаційного рівня, 2019 р. [складено за 2]

Заклади	2014	2015	2016	2017	2018
Автомобільні навчальні комбінати та школи	23	25	25	25	25
Навчально-курсів комбінати, організації, установи	20	22	23	21	23
Навчально-виробничі комбінати (відомчі)	3	4	5	5	5
Міжшкільні навчально-виробничі комбінати	5	6	6	6	6
Заклади вищої освіти	9	9	9	9	11
Загальноосвітні середні школи-інтернати	1	1	1	1	1
Усього	61	67	69	67	71

Проблемні моменти: зменшення загальної кількості педагогічних працівників, (потреба на сьогоднішній день у середньому 25%), низький соціальний статус педагогів, скорочення чисельності населення, значне демографічне навантаження на працездатне населення, збільшення кількості соціально вразливих категорій населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб із зони АТО, збільшення міграційного відтоку найманих робітників із професійно-технічною і повною вищою освітою, невідповідність між попитом і пропозицією робочої сили, надлишок випускників. [2]

Вища освіта (ЗВО). Мережа вищої освіти представлена 39 закладами: 15 закладів вищої освіти, з них: 4 національних, 2 приватних, 8 відокремлених структурних підрозділів (інститути, філії, центри, пункти, факультети тощо, з яких 5 державних, 3 приватних) та 1 інститут післядипломної педагогічної освіти; 24 заклади фахової передвищої освіти, з них: 11 – державних, 6 – приватних, 7 – комунальних. Станом на 2018 р. у закладах вищої освіти навчалось 36,0 тис. студентів. Навчальний процес забезпечують 3735 педагогічних та науково-педагогічних працівників. [3]

Табл. 4

Заклади вищої освіти [складено за 5]

	Кількість ЗВО, од		Кількість студентів у ЗВО, тис. осіб		Кількість осіб, прийнятих на навчання до ЗВО, тис.	
	коледжі, технікуми, училища	університети, академії, інститути	коледжі, технікуми, училища	університети, академії, інститути	коледжі, технікуми, училища	університети, академії, інститути
1995/96	16	3	13,9	13,2	4,6	2,7
2000/01	17	3	13,1	21,7	4,6	5,4
2010/11	11	5	7,7	47,4	2,6	8,0
2014/15	11	5	6,3	37,2	2,0	7,3
2018/19	12	5	7,1	28,4	1,6	5,7
2019/20	9	7	4,2	29,0	1,1	5,6

Табл. 5

Кількість випусників, аспірантів та докторантів [складено за 2]

	Кількість осіб, випущених із ЗВО, тис.		Кількість аспірантів на кінець року, осіб	Кількість докторантів на кінець року, осіб
	коледжі, технікуми, училища	університети, академії, інститути		
1995	4,2	2,4	88	7
2000	3,7	3,4	131	7
2010	2,4	11,4	288	22
2015	1,7	9,4	236	20
2018	2,0	8,6	156	13
2019	1,5	8,4	186	14

Аналіз кількості студентів за досліджуваний період показав, що у закладах вищої освіти зберігається тенденція до зменшення загальної кількості студентів, що зумовлено глобальним зниженням народжуваності в Україні, у тому числі, і в області.

Табл. 6

Фахівців вищої кваліфікації закладів вищої освіти у 2014 – 2018 роках, осіб, [складено за 2]

	Кількість фахівців вищої кваліфікації, осіб				
	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість аспірантів	247	238	205	184	162
Кількість докторантів	17	17	25	21	16
Кількість докторів наук	211	221	236	233	227
Кількість доцентів–докторів наук	38	36	48	46	50
Кількість професорів - докторів	175	184	193	199	188
Кількість кандидатів наук	941	845	872	851	860
Кількість доцентів – кандидатів наук	727	664	692	692	697
Кількість професорів - кандидатів	19	16	16	17	15

У перспективі необхідно створювати в дошкільних початкових закладах умови для забезпечення місць для всіх дітей, які потребують здобуття дошкільної освіти, удосконалити систему підготовки дітей старшого дошкільного віку до здобуття початкової освіти, забезпечити стандарт якості освіти в усіх територіальних громадах, забезпечити права на освіту дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю. Новій українській школі, створити сучасний освітній простір у закладах загальної середньої освіти, що здійснюють профільне навчання, упорядкувати мережу закладів професійної освіти відповідно до потреб регіону, сформувати пропозиції щодо регіонального та державного замовлення на підготовку спеціалістів відповідно до потреб ринку праці. Необхідно продовжити формування мережі профільних шкіл за результатами інвентаризації наявної мережі загальноосвітніх шкіл-інтернатів. [11]

При формуванні регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів слід урахувати потреби регіонального ринку праці. Необхідно проводити оптимізацію мережі закладів професійної освіти шляхом утворення навчально-практичних центрів галузевого спрямування. Доцільно впроваджувати елементи дуальної форми навчання в закладах фахової передвищої освіти. Потребує розширення перелік спеціальностей у закладах вищої освіти [17]. Територіальний аспект дослідження освітнього комплексу розкриває взаємозв'язки між компонентами та територією. Він показує, як територіально зосереджуються компоненти освітнього комплексу в різних типах населених пунктів і як формуються різні територіальні їх поєднання. Територіальна структура

освітнього комплексу є сукупністю точкових та регіональних елементів. Точкові елементи зі своїми зонами впливу формують регіональні елементи територіальної структури – соціально-географічні підрайони. Точковими елементами тут виступають пункти, центри та вузли розвитку освітнього комплексу. Для виділення точкових елементів були використані показники розвитку освіти, зокрема показники розвитку дошкільної освіти, загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти, використано показники охоплення населення дошкільною та загальною середньою освітою, кількості учнів на 1 вчителя, наповнюваність навчальних груп, тощо. [11] За даними показниками нами було виділено такі елементи територіальної структури освітнього комплексу Миколаївської області: вузол – м. Миколаїв; центрами виступають – м. Вознесенськ, м. Первомайськ, м. Южноукраїнськ, м. Очаків; пункти формують такі поселення, у яких функціонує хоча б один вид компонентної структури.

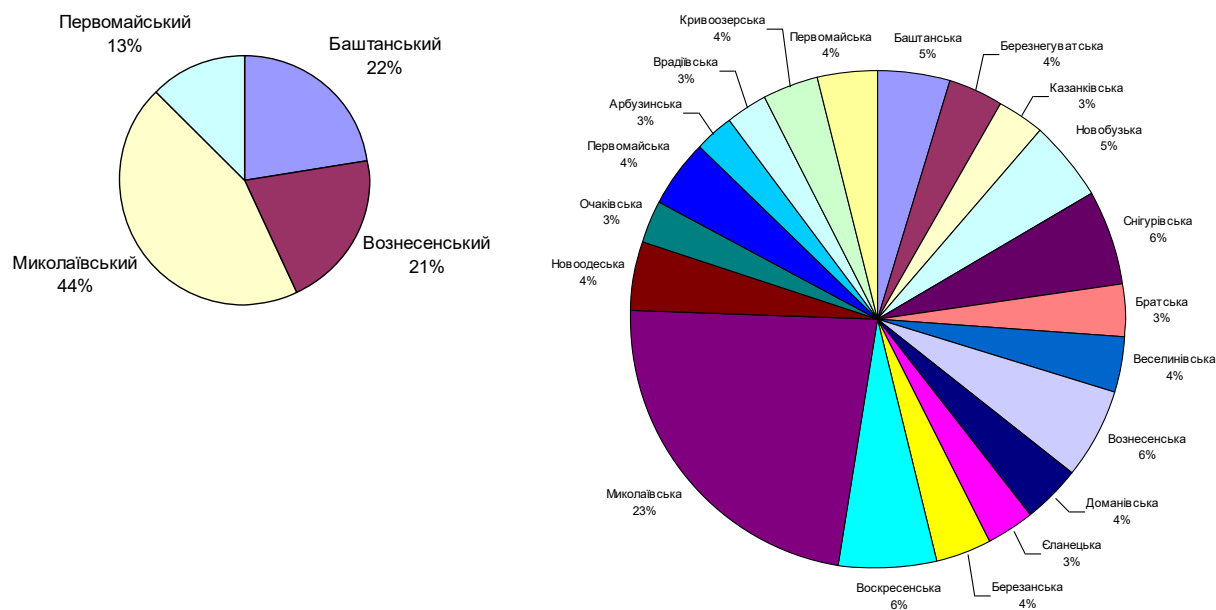

Рис. 7. Частка закладів освітнього комплексу за районами та ТГ, 2019 р. [складено за 6]

Слід зазначити, що центри розвитку освітнього комплексу обов'язково повинні мати усі компонентні складові, якими характеризуються пункти та включають ще один або кілька інших видів компонентів освітнього комплексу. [17] В Миколаївській області усі типи компонентної структури освітнього комплексу, органи управління, а також заклади вузівського сектору науки представлені лише в обласному центрі, що виступає вузлом розвитку освітнього комплексу та здійснює притягальний вплив на усі райони області та формує свої зони впливу.

Висновки. Освітній комплекс Миколаївської області – це поєднання в межах певної території мережі освітніх закладів, установ вузівського сектора науки, органів управління, що забезпечують населення відповідними послугами і перебувають у тісній взаємодії між собою та в подальшому забезпечують високий рівень соціально-економічного розвитку регіону та країни загалом. Подальше формування закладів освітнього комплексу в межах територіальних громад, соціально-економічна трансформація створять умови для збереження і розвитку населених пунктів–центрів економічного зростання, подальшого вдосконалення в них сучасної якісної освіти. Формування нового освітнього простору Миколаївської області потребує розширення та удосконалення мережі закладів освітнього комплексу забезпечення стандарту якості освіти в усіх територіальних громадах, забезпечення подальшого формування освітніх округів і опорних шкіл, удосконалення системи професійно-технічної і вищої освіти, створення системи взаємодії освітніх закладів і центрів зайнятості, розширення матеріально-технічне забезпечення, зокрема покриття високошвидкісного Інтернету, забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю.

Список використаних джерел:

1. Атлас адміністративно-територіального устрою України [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/atlas_novogo_atu_2020.pdf.
2. Аналітично-описова частина "Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://economy-mk.gov.ua/index.php/ua/component/content/article/115-napriamky-diialnosti/rehionalnyi-rozvytok/sotsialno-ekonomichni-rozvytok/strategichne-planuvannia/187-strategichne-planuvannia?Itemid=437>.
3. Виконання програми розвитку освіти Миколаївської області в 2018 році [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.mk-oblrada.gov.ua/news.php?news=1146&group=32>
4. Вступна кампанія у 2020 році у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Миколаївщини [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://oblosvita.mk.gov.ua/ua/publiccouncil/1539866233>.
5. Демографічна та соціальна статистика/Освіта [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.mk.ukrstat.gov.ua/stat_inf/oblast/osvita/osvita.htm
6. ДОН Миколаївської ОДА [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mk.isuo.org/authorities/view/id/188>.
7. Заклади освіти інтернатного типу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://oblosvita.mk.gov.ua/ua/1539112281>.
8. Ільєв О. М. Територіальна організація освітнього комплексу Волинської області: дис... канд. геогр. наук: 11.00.02 – "Економічна та соціальна географія" / О. М. Ільєв. – К., 2014. – 21 с.
9. Каленюк І. Освіта в ринковому середовищі та неекономічні цінності / І. Каленюк // Економіка України. – 2003. – № 7. – С. 67–73.
10. Комарова О. А. Формування освітнього потенціалу суспільства: методологія, методика, практика: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03 / О. А. Комарова. – К., 2009. – 670 с.
11. Мельниченко Т. Ю. Освітній комплекс України : сучасний стан і напрями вдосконалення територіальної організації : автореф. дис. ...канд. геогр. наук: 11.00.02 / Т. Ю. Мельниченко; НАН України. Ін-т географії. – К., 2005. – 21 с.
12. Мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти Миколаївської області [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://oblosvita.mk.gov.ua/ua/publiccouncil/1539114453>.
13. Мережа закладів дошкільної освіти Миколаївська область [Електронний ресурс]. Режим доступу: Дошкільна освіта – 2019 <http://oblosvita.mk.gov.ua/ua/1423729148/1539116610>.
14. Нич Т. В. Географія інтелектуального потенціалу Хмельницької області / Т. В. Нич. – К. : Принт-Сервіс, 2017. – 182 с.
15. Олійник Я. Б. Просторова організація соціально-географічних процесів в Україні / Я. Б. Олійник, Л. М. Немець, К. А. Немець – К. : Харків, 2003. – 164 с.
16. Рейтинг шкіл Миколаївської області 2019 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvita.ua/school/rating/65377>.
17. Y. Oliinyk, T. Nych (2019) Educational complex of the Herson area: the current state and prospects of development. *Visnyk Kyivskogo nacionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Geografiya* [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Geography], 1 (74), 23-29 (in Ukrainian, abstr. in English).

References:

1. Atlas of administrative-territorial organization of Ukraine [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/atlas_novogo_atu_2020.pdf.
2. Analytical and descriptive part "Strategy of development of the Nikolaev area for the period till 2027" [Electronic resource]. – Mode of access: <https://economy-mk.gov.ua/index.php/ua/component/content/article/115-napriamky-diialnosti/rehionalnyi-rozvytok/sotsialno-ekonomichni-rozvytok/strategichne-planuvannia/187-strategichne-planuvannia?Itemid=437>.
3. Execution of the program of development of education of the Nikolaev area in 2018 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.mk-oblrada.gov.ua/news.php?news=1146&group=32>
4. Admission campaign in 2020 in institutions of professional (vocational and technical) education of Mykolayiv region [Electronic resource]. – Mode of access: <http://oblosvita.mk.gov.ua/ua/publiccouncil/1539866233>.
5. Demographic and social statistics / Education [Electronic resource]. Access mode: http://www.mk.ukrstat.gov.ua/stat_inf/oblast/osvita/osvita.htm
6. DON of the Nikolaev regional state administration [Electronic resource]. – Mode of access: <https://mk.isuo.org/authorities/view/id/188>.
7. Boarding schools [Electronic resource]. – Mode of access: <http://oblosvita.mk.gov.ua/ua/1539112281>.
8. *Ilyev O. M.* Territorial organization of the educational complex of the Volyn region: dissertation. geogr. Sciences: 11.00.02 – "Economic and social geography" / O. M. Ilyev. – Kyiv. [In Ukrainian].
9. *Kalenyuk I.* Education in the market environment and noneconomic values / I. Kalenyuk // *Economy of Ukraine*. – 2003. – No. 7 [In Ukrainian].
10. *Komarova O. A.* Formation of educational potential of society: methodology, methodology, practice: dis .... Doctor of Economic Sciences: 08.00.03 / O.A.Komarova. – Kyiv. 2009 [In Ukrainian].
11. *Melnichenko T. Yu.* Educational complex of Ukraine: the current state and directions of improvement of the territorial organization: author's abstract. Dis ... Cand. geogr. Sciences: 11.00.02 / T. Yu. Melnichenko; NAS of Ukraine. Institute of Geography. – Kyiv., 2005 [In Ukrainian].
12. Network of establishments of professional (vocational and technical) education of the Nikolaev area [Electronic resource]. – Mode of access: <http://oblosvita.mk.gov.ua/ua/publiccouncil/1539114453>.
13. Network of preschool institutions of the Nikolaev area [Electronic resource]. – Mode of access: <http://oblosvita.mk.gov.ua/ua/1423729148/1539116610>.
14. *Nych T.V.* Geography of the intellectual potential of the Khmelnytsky region / T.V. Nych. Kyiv: Print-Service, 2017 [In Ukrainian].
15. *Oliinyk Y. B.* Spatial Organization of Socio-geographical Processes in Ukraine / Ya. B. Oliinyk, L. M. Nemets, K. A. Nemets. – Kharkiv, 2003 [In Ukrainian].
16. Rating of schools of the Nikolaev area of 2019 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://osvita.ua/school/rating/65377>.
17. Y. Oliinyk, T. Nych (2019) Educational complex of the Herson area: the current state and prospects of development. *Visnyk Kyivskogo nacionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Geografiya* [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Geography], 1 (74), 23-29 (in Ukrainian, abstr. in English).

Надійшла до редколегії 07.09.2020